

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу
Стечак Галини Михайлівни на тему «Педагогічна підготовка майбутніх
сімейних лікарів у медичному університеті»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних
наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

Пріоритетним завданням медичної освіти є підготовка висококваліфікованих свідомих фахівців, здатних до збереження й укріплення здоров'я населення, що, відповідно, обумовлює значну тривалість та багатоступеневість процесу лікарської підготовки, адже помилки, які виникають у роботі лікаря можна віднести до, так званих, “справжніх помилок”, тобто таких, які неможливо виправити. Саме тому, відповідно до Міжнародних стандартів в медичній освіті для покращення якості охорони здоров'я, представлених Всесвітньою Федерацією медичної освіти (Копенгаген, 2003), післядипломний рівень медичної освіти, що передбачає можливість здобуття самостійного практичного досвіду на основі раніше здобутої базової кваліфікації є обов'язковим етапом підготовки лікарів в усьому світі.

Представлене дослідження присвячена актуальній проблемі педагогічної підготовки майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті, адже згідно з деклараціями Всесвітньої організації охорони здоров'я, завданням медичної справи є всебічна турбота про людей та їхнє соціальне середовище. Що стосується сімейних лікарів, то вони як представники первинної ланки мають розглядати своїх пацієнтів у широкому контексті, турбуватися не лише про лікування, а й про запобігання захворювань і травматизму, навчати родини методам догляду і самогляду, проводити роз'яснювальну роботу та виховувати в пацієнтів свідоме ставлення до збереження здоров'я.

Аналіз дисертації Стечак Г. М. дозволяє стверджувати незаперечність наукової новизни та теоретичного значення одержаних результатів. Зокрема, вперше: розроблено модель педагогічної підготовки майбутніх сімейних

лікарів у медичному університеті, визначено специфічні принципи педагогічної підготовки сімейних лікарів у медичних університетах (гуманістичної спрямованості, емоційної активності, соціальної взаємодії, концептуальності, інтегративності, комплексності, поетапності, безперервності, технологічності, інноваційності); обґрунтовано педагогічні умови її реалізації (формування мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до педагогічної компетентності; узгодження педагогічної підготовки з фундаментальними і медичними дисциплінами; поетапне формування та розвиток у студентів педагогічної компетентності; упровадження інноваційних технологій теоретичної та практичної підготовки), розроблено теоретичні засади методики вдосконалення педагогічної підготовки майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті.

Не викликає сумніву і практичне значення дисертації, що полягає в: обґрунтуванні автором моделі і педагогічних умов ефективної педагогічної підготовки сімейних лікарів у медичному університеті; розробленій методиці комплексного впровадження та реалізації інноваційних педагогічних технологій; доповненні змісту і розширенні тематику курсу «Основи педагогіки», розробці навчально-методичних посібників і програми спецкурсу для студентів «Педагогічна діяльність лікаря загальної практики» і спецкурсу для викладачів «Основи формування педагогічної компетентності майбутнього лікаря сімейної медицини»; систематизації матеріалів для контекстного навчання студентів; розробці методики перевірки ефективності педагогічної підготовки студентів у медичних вищих навчальних закладах.

Дисертаційне дослідження Стечак Г. М. виконане відповідно до плану науково-дослідних робіт Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького з теми «Формування національно-свідомої особистості студента медичного вищого навчального закладу як державотворця» та плану науково-дослідних робіт Львівського державного університету безпеки життєдіяльності з теми «Психолого-педагогічні

технології підготовки фахівців до діяльності в особливих умовах та її психологічний супровід».

Структура дисертаційної роботи віддзеркалює логіку дослідницького задуму та переконливо висвітлює результати проведеного наукового пошуку, складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади педагогічної підготовки сімейних лікарів», зважаючи на комплексний і міждисциплінарний характер дослідження проблеми, Стечак Г. М. здійснено багатовекторний аналіз наукового доробку як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Відзначено, що суттєві зміни, що відбуваються у вітчизняній системі охорони здоров'я, загострили проблему якості підготовки медичних кадрів, передусім сімейних лікарів як фахівців нового типу. Відповідно, постає нагальна потреба розширеного, комплексного погляду на підготовку медичних працівників, інтегруванні різних теоретичних і практико орієнтованих компонентів навчання.

Автором наголошується, що професійна діяльність медичних працівників крім суто медичної вимагає ґрунтовної психолого-педагогічної підготовки. Педагогічні знання, вміння і навички лікар зобов'язаний застосовувати для налагодження відносин із пацієнтом і взаємодії з ним, сприяння усвідомленню й реалізації відповідального ставлення пацієнта до процесу обстеження, діагностики та лікування, профілактики загострення хвороби тощо.

Також у дослідженні визначено методологічну основу педагогічної підготовки майбутніх сімейних лікарів, а саме системний, аксіологічний, гуманістичний, особистісно-діяльнісний, компетентнісний і контекстний підходи, спрямовані на підвищення загальної підготовленості студентів і виконання педагогічних функцій.

Так, за твердженням автора, педагогічна складова професійної діяльності сімейного лікаря охоплює: терапевтичне навчання пацієнта та його

родини з питань підтримки здоров'я, догляду і самогляду, уникнення ускладнень, травматизму; налагодження міжособистісної педагогічної взаємодії та довірливих відносин із пацієнтом і співпраці з ним, його близькими та родичами; профілактичну медико-роз'яснювальну роботу та виховання в пацієнтів усвідомленого ставлення до збереження свого здоров'я; проектування та управління освітньою діяльністю пацієнтів; розроблення та реалізацію освітніх програм; діагностику та контроль за освітньою діяльністю пацієнтів, їхніх сімей; педагогічну рефлексію та самонавчання лікаря.

Автор зазначає, що педагогічна діяльність сімейних лікарів має організаційний характер і передбачає навчання пацієнтів і членів їхніх родин на всіх етапах лікувально-профілактичного процесу. На основі аналізу лікарської діяльності, у роботі виокремлено такі педагогічні функції сімейного лікаря, що реалізуються під час терапевтичного навчання, проведення санітарно-просвітницької роботи шляхом міжособистісної взаємодії з пацієнтами: когнітивно-діагностична, інформаційно-роз'яснювальна, консультативно-методична, коригувально-контролювальна.

Що стосується поняття «педагогічна компетентність сімейного лікаря», то воно розглядається дисертанткою як інтегрована характеристика особистості, яка відображає: системне сприйняття професійної реальності та її освітньої складової; сформований комплекс актуалізованих психолого-педагогічних і дотичних спеціально-медичних знань і вмінь; усвідомлене опанування формами, методами і способами навчально-виховної роботи та організації педагогічної взаємодії з пацієнтами, їхнім оточенням тощо.

У якості структурних компонентів педагогічної компетентності сімейного лікаря визначено: професійно спрямовану медико-педагогічну позицію; інформаційно-інструментальну здатність і готовність до освітньої діяльності; соціально та професійно значущі особистісні якості, розвинуті педагогічні здібності, педагогічну техніку та професійно-діяльнісну свідомість. Що стосується функціональних компонентів педагогічної компетентності сімейного лікаря (мотиваційно-ціннісний, знанневий,

професійно-комунікативний, організаційно-технологічний і рефлексивний) то вони розглядаються як основа для комплексної реалізації його педагогічних функцій.

У другому розділі «Удосконалення педагогічної підготовки майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті» за результатами аналізу змісту педагогічної підготовки медичних працівників, структури їхньої педагогічної компетентності та завдань кожного компонента в лікувально-профілактичній діяльності сімейного лікаря, автором побудовано компетентісно зорієнтовану модель педагогічної підготовки майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті, у структурі якої виокремлено цільовий, концептуальний, організаційно-проектувальний, технологічний і контрольно-оцінний блоки.

Представлена автором модель відображає педагогічні цілі, концептуальні засади, завдання, пріоритети й умови вдосконалення педагогічної підготовки майбутніх лікарів сімейної медицини у процесі навчання, що забезпечить системність і послідовність освітнього процесу, дасть змогу виявити взаємозв'язки компонентів педагогічної компетентності, спрогнозувати результати професійно-педагогічної підготовки майбутніх сімейних лікарів.

Також у роботі визначено педагогічні умовами ефективної педагогічної підготовки майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті як комплекс педагогічних заходів, що забезпечують оновлення змісту навчання, застосування новітніх методик і технологій, цілеспрямоване формування у студентів компонентів педагогічної компетентності та, як результат, – зростання якості професійної підготовленості до майбутньої професійно-педагогічної діяльності.

У третьому розділі «Експериментальна робота з формування педагогічної компетентності майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті» автором представлено результати оцінювання рівнів сформованості компонентів педагогічної компетентності студентів медичних

ВНЗ, що проводилося на основі суджень експертів, аналізу поточної успішності, письмових робіт студентів, тестових оцінок на контрольних зрізів, оцінок на заліку, результатів захисту практики, власних спостережень, бесід, результатів самооцінювання та взаємооцінювання студентів.

Констатувальний етап педагогічного експерименту виявив недоліки педагогічної підготовки в освітньому процесі медичних ВНЗ, недостатню усвідомленість значущості педагогічної компетентності в сімейних лікарів-практиків, незадовільну сформованість понять про сутність педагогічної підготовки, а також низький рівень компонентів педагогічної компетентності у студентів старших курсів.

Під час формувального етапу педагогічного експерименту були поставлені та виконані завдання, пов'язані з апробацією створеної моделі педагогічної підготовки майбутніх сімейних лікарів, реалізацією й уточненням педагогічних умов, необхідних і достатніх для продуктивного формування педагогічної компетентності у студентів.

Результати проведеного дослідження підтверджують ефективність розробленої дисертантом моделі педагогічної підготовки майбутніх сімейних лікарів у медичних університетах. Так, аналіз результатів сформованості компонентів педагогічної компетентності (мотиваційно-ціннісного, знаннєвого, професійно-комунікативного, організаційно-технологічного та рефлексивного) у майбутніх сімейних лікарів наприкінці експерименту показав виражене переважання якісних і кількісних показників рівнів сформованості всіх компонентів у студентів експериментальної групи.

Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення отриманих дисертанткою результатів, слід відмітити певні дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. На нашу думку, об'єкт дослідження (с. 7) краще було б сформулювати як «педагогічна підготовка у структурі професійної компетентності сімейних лікарів у вищих медичних навчальних закладах», що відповідає конкретній зв'язаній сукупності досліджуваних елементів.

2. Вважаємо, що робота значно б виграла, якби предмет дослідження (с. 7) було сформульовано як «формування педагогічної компетентності сімейних лікарів у вищих медичних навчальних закладах», адже, на нашу думку, саме педагогічна компетентність має бути результатом педагогічної підготовки сімейних лікарів. Також, запропонована, зміна предмету дослідження призвела б до необхідності уточнення змісту роботи, зокрема назви розділу 2, що, на нашу думку, краще б було подати під назвою «Педагогічні умови формування педагогічної компетентності майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті», адже така назва розділу 2 є логічним продовженням для параграфу 1.3. «Структура педагогічної компетентності сімейного лікаря», а також передумовою для логічного розкриття розділу 3 «Експериментальна робота з формування педагогічної компетентності майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті». Також, вважаємо, що назви параграфів мають узгоджуватись з назвами відповідних розділів.
3. При обґрунтуванні теоретичної основи дослідження (с. 9), на нашу думку, необхідним є окремий аналіз наукових підходів до розгляду сутності та змісту професійної та педагогічної діяльності з посиланням на дослідження конкретних авторів.
4. На с. 170 автор говорить про перевірку однорідності експериментальної та контрольної груп за рівнем успішності студентів. Вважаємо, що доцільно було б вказати конкретні статистичні методи, що були застосовані для цієї оцінки, навести параметри однорідності за якими було здійснено перевірку, а також представити отримані результати у вигляді числових даних, можливо у формі таблиці.
5. Схвально оцінюючи розроблену автором вперше модель педагогічної підготовки майбутніх сімейних лікарів, зауважимо, що вона відображає лише функціональні компоненти (мотиваційно-ціннісний, знаннєвий, професійно-комунікативний, організаційно-технологічний і рефлексивний), у той час, як у структурі розробленої педагогічної

компетентності сімейного лікаря автор виділяє її основні структурні та функціональні компоненти. На нашу думку, такий стан речей ускладнює сприйняття запропонованої автором структури, адже взаємозв'язок між зазначеними компонентами відображений недостатньо послідовно.

Водночас стверджуємо, що висловлені зауваження не впливають на значущість дослідження, позитивну оцінку отриманих результатів, їх обґрунтованість, новизну та важливість для розвитку теорії і методики професійної освіти.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Стечак Галини Михайлівни «Педагогічна підготовка майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має теоретичне та практичне значення.

Текст автореферату ідентичний основним положенням дисертації, які достатньо апробовані на наукових конференціях різного рівня та впроваджені в практику роботи вищих навчальних закладів. Опубліковані праці відображають основні результати дослідження.

Загалом, представлена робота відповідає чинним вимогам пп. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент

заступник директора Інституту післядипломної освіти

Національного медичного університету

імені О. О. Богомольця

О. Ю. Лисенко

Підпис: *Лисенко О.Ю.*
 10 05 17